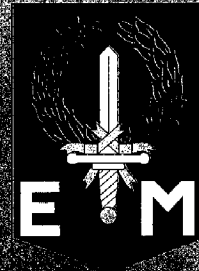

INFO-SCOOP

Stelbel!

Elnt P. W. T. S. Menting

De "betrekkelijke" rust op de Balkan is maar schijn. Uitgaande van de hoeveelheid nieuwsberichten en krantenartikelen lijkt het er op dat zich weinig voordoet in voormalig Joegoslavië. Maar zoals we kunnen lezen in het artikel geschreven door de sectie Balkan, zien we dat het Nederlandse inzet gebied in Bosnië-Herzegovina hoogst waarschijnlijk wordt vergroot. De omvang van SFOR blijft ongeveer op hetzelfde niveau, maar de inzet zal toenemen. Ook zien we dat het niet zelden voorkomt dat de voorwaarde is dat de Republiek Srpska de maatregelen van de VN accepteren. Het is ook bekend dat de grote operatie waarbij ongeveer 20 tot 40 maandenlang in het gebied zal worden uitgevoerd, zich richt op een arrestatie op deze wijze. Het is ook bekend dat de VN de controle zal uitbreiden op welk land dan ook, hiervoor mag worden opgesteld.

Het overlijden van Gojo Susak op 12 maart 1998 (aanstaande de Kroatische Kroatië) is voor de Kroaten een regelrechte ramp. Susak was de enige Kroatische Kroatische Bosnische Kroaten in Zagreb en anderzijds voor de Kroaten in Kroatië. Het is ook bekend dat de Kroaten in Zagreb en anderzijds voor de Kroaten in Kroatië.

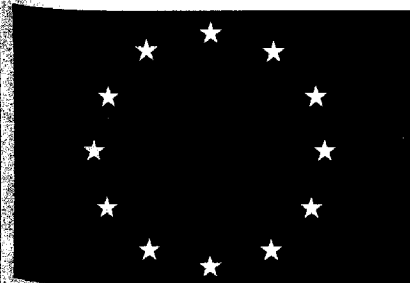
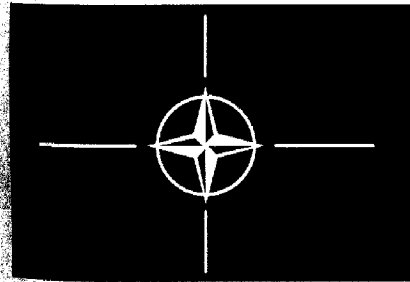
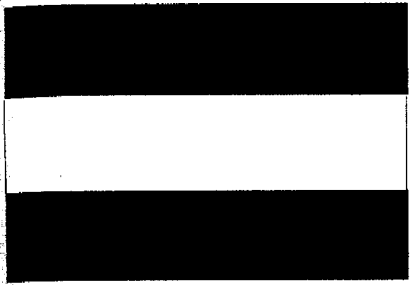
Een zeer heet hangijzer is de terugkeer van vluchtelingen uit Kroatië, B-H en Servië naar hun oorspronkelijke woonplaatsen.

De druk van de Europese Staten op de vluchtelingen om terug te keren naar hun oorspronkelijke woonplaatsen wekt enorme spanningen op. Deze vluchtelingen hebben niet (of weinig) geleden onder de oorlog. Dat wordt hen nu welk genomen. In het artikel 'Vredesdiner' op Bosnië-Herzegovina loopt gevaar. Het is ook bekend dat de VN de terugkeer van vluchtelingen in Bosnië-Herzegovina op problemen die het vluchtelingen met de terugkeer van vluchtelingen naar hun oorspronkelijke woonplaatsen wordt gehanteerd binnen Bosnië-Herzegovina voor de huidige onrust zorgt. De onrust zal geven duidelijk aan dat de bevolkingsgroepen in Bosnië-Herzegovina sceptisch staan ten over de terugkeer van vluchtelingen in Bosnië-Herzegovina.

De herovering van Kosovo op de Ottomanen in 1912 is aan de ogen van de Serviërs de bevrijding van hun onderdrukte volksgenoten. Voor de Albanese was de herovering een regelrechte ramp. De Servische en Montenegrijnse soldaten richtten grootscheepse slachtingen aan. In een beleidsdocument legden de Serviërs uit waarom de Albanese naar 0,4 hectare land mochten bezitten. Maar wat was het doel. Hun op die manier het land onmogelijk te maken en ze op die manier de terugkeer van vluchtelingen naar hun oorspronkelijke woonplaatsen naar Turkije kon niet doorgaan. Het is ook bekend dat de Turkische regering in 1912 in het eerste deel van zijn artikel 'Servische en Montenegrijnse soldaten richtten grootscheepse slachtingen aan' over de "spanningen tussen de Albanese minderheid en de Servische minderheid (die hun oorsprong hebben in de nederlagen die de Serviërs hebben geleden in de veldslagen tegen de Turken) en over het Kosovo-verze."

In de volgende Info-Scoop wordt ingegaan op de maatregelen die Belgrad heeft genomen, de reacties van de internationale gemeenschap en zal het tweede deel worden afgesloten met een toekomstverwachting.

Zoals anders even in de Info-Scoop is de Info-Scoop volledig samengesteld uit open bronnen. De Info-Scoop is op het moment van schrijven in de Info-Scoop van deze publicatie wordt u verzocht contact op te nemen met een van de auteurs van de Info-Scoop (tel. 043 301 0101).

COLOFON

INFO-SCOOP is een maandelijks uitgave van 101 Mjpel
Adres: Simon Stevinkazerne,
MPC 41 A, Postbus 9012, 6710
HC Ede

Telefoon: 0318-683050/3073/
3028

Redactie: Maj H.J. Jacobs, Eln
P.W.T.S. Menting

INFO-SCOOP wordt verzonden
aan die instanties welke functio-
neel belang hebben bij actuele in-
formatie.

De inhoud van de INFO-SCOOP
is volledig samengesteld uit open
bronnen. Overname uit deze pu-
blikatie is toegestaan mits de bron
wordt vermeld.

INHOUDSOPGAVE

COLOFON	2
"BETREKKELIJKE" RUST OP DE BALKAN	2
NL MECHBAT	2
HET NIEUWE MANDAAT	2
OORLOGSMISDADIGERS	2
SLUTELIGFIGUR GOJO SUSAK OVERLEDEN	4
VREDESAKKOORD BOSNIË-HERZEGOVINA	
LOOPT GEVAAR	5
DE PLAATSEN EN HUN ACHERGRONDEN	5
KRUIHVAT-KOSOVO	
(DEEL II)	8
HISTORISCHE VERANDI- RINGEN	9

"BETREKKELIJKE" RUST OP DE BALKAN

3 Mlgroep, sectie Balkan.

Inleiding

Op dit moment lijkt het, uitgaande van de hoeveelheid nieuwsberichten en krantenartikelen betrekkelijk rustig in voormalig Joegoslavië. In werkelijkheid speelt zich nog voldoende af. Het Nederlandse inzet gebied in Bosnië-Herzegovina dat hoogst waarschijnlijk komende zomer wordt vergroot. Men is akkoord gegaan met een nieuw mandaat voor SFOR, voor de periode na juni van dit jaar. Ook het hoofdstuk oorlogstribunaal en oorlogsmisdadigers is nog steeds niet ten einde. En wat te denken van Kroatië waar, na de dood van de tweede man achter Tudjman, belangrijke dingen te gebeuren staan.

Voor de artikelen is gebruik gemaakt van de volgende bronnen: NRC Handelsblad, de Volkskrant, Österreichische Militärische Zeitschrift, Frankfurter Allgemeine Zeitung, Veluws Nieuwsblad, International Herald Tribune, Algemeen Dagblad en Internet.

NL MECHBAT

Het operatiegebied van het Nederlandse Mechbat in Bosnië-Herzegovina wordt komende zomer uitgebreid met de opstina (gemeente) Celinac (zie kaart, bijlage 1). Het gebied wordt vergroot met zo'n 100 km. Hierdoor wordt de totale oppervlakte zo'n 2.500 km. Door deze uitbreiding in noordelijke richting tot vlakbij de stad Banja Luka, waar de regering van mevrouw Plavsic zetelt, wordt o.a. het toezicht op 2 Bosnisch-Servische militaire eenheden die hier gelegerd zijn een verantwoordelijkheid van het NL bat.

De Nederlandse AOO (Area Of Operations) bestaat dan uit 3 opstina's in de Republika Srpska (RS) en 4 opstina's in de Moslim Kroatische Federatie (MKF). De opstina's in de

RS zijn Celinac, Kotor Varos en Knezevo en die in de MKF zijn Travnik, Novi Travnik, Vitez en Busovaca.

HET NIEUWE MANDAAT

De 16 NAVO-ambassadeurs hebben begin mei een akkoord bereikt over de nieuwe vredesmacht voor Bosnië-Herzegovina, die de huidige troepenmacht in juni opvolgt. De naam SFOR zal gehandhaafd blijven. Het grootste verschil met de huidige opzet is, dat er geen sprake meer is van een einddatum waarop het mandaat zal eindigen. De omvang van SFOR blijft ongeveer op hetzelfde niveau als nu; zo'n 34.000 man. Dit niveau zal zeker gehandhaafd blijven tot aan de algemene verkiezingen die voor september van dit jaar gepland staan.

OORLOGSMISDADIGERS

Het International Crime Tribunal for Yugoslavia (ICTY)

Tijdens de eerste jaren moest het Tribunaal, dat gevestigd is in Den Haag, toezien hoe vrijwel alle verdachten op vrije voeten bleven. Nu arriveert de ene na de andere verdachte in Den Haag en gaan er zelfs sterke geruchten over de komst van de belangrijkste oorlogsmisdadiger onder hen, Radovan Karadzic. Wat is er eigenlijk veranderd?

In de eerste plaats is er het robuuste optreden van SFOR. Bij de eerste arrestatie in Prijedor, in de zomer van 1997, bleven verwachte gewelddadigheden uit. Dit ondanks het feit dat één van de twee verdachte oorlogsmisdadigers bij zijn arrestatie werd doodgeschoten. Maar de belangrijkste oorzaak is de regeringswisseling die heeft plaatsgevonden in de Republika Srpska. De daar aan het bewind gekomen regering onder leiding van premier Dodik heeft zich bereid ver-

klaard de afspraken die gedaan zijn in het Dayton Peace Agreement (DPA) volledig na te komen. Tevens heeft hij verklaard te willen samenwerken met het Tribunaal. Of de regering Dodik bereid is door al deze toezeggingen Karadzic uit te leveren of te arresteren is nog maar de vraag, daar zowel president Plavsic als premier Dodik meedeelden dat zij, noch de middelen bezaten om hem te arresteren, noch om hem te beschermen. De tijd zal het leren wanneer Karadzic in Den Haag voor het Tribunaal zal verschijnen.

HET DUO VAN HET "OMARSKAKAMP"

Op 8 april hebben Britse troepen van SFOR twee Bosnische Serviërs, die door het Tribunaal beschuldigd worden van oorlogsmisdaden, in Prijedor gearresteerd en overgebracht naar de gevangenis in Scheveningen. Het gaat hier om Miroslav Kvočka (41) en Mladen Radic (45). In de periode mei tot juni 1992 zijn beiden actief geweest in het kamp Omarska (zie kaart, bijlage 1), een fabriekscomplex bij een ijzermijn. Het kamp is bekend geworden van de televisiebeelden van de sterk vermagerde man, die bij de prikkeldraadomheining stond. Dit kamp heeft in de periode van mei tot juni 1992 ca. 3000 moslims en Bosnische Kroaten geïnterneerd. In de zomer van 1992 werd dit kamp, nadat de westerse pers verslag had gedaan van de omstandigheden, gesloten. De toenmalige politieman Kvočka leidde in mei 1992 korte tijd het detentiekamp Omarska. Radic, voor de oorlog politieagent in het dorp Omarska, leidde in hetzelfde kamp een groep bewakers en wordt tevens verdacht van verkrachting. Het duo wordt vooral aangeklaagd op hun "command responsibility". Dit houdt in dat een superieur medeschuldig wordt geacht als hij reden heeft om aan te nemen dat zijn ondergeschikte een misdrijf zal begaan of begaan heeft en hij verzuimt "noodzakelijke en redelijke maatregelen" te treffen om dat te voorkomen of te bestraffen. Karadzic zal op basis van bovenge-

noemde stelling gearresteerd kunnen worden. Voor het niet arresteren van Karadzic zijn zeker een aantal redenen aan te voeren, of is hij een ieder te slim af?

RADOVAN KARADZIC

International Herald Tribune, 9 mei 1998

Het net sluit zich steeds nauwer om de voormalige president van de Republika Sprska. Begin april hebben SFOR-troepen met helikopters, tanks, pantserwagens en 500 soldaten het hoofdkwartier van Karadzic in Pale omsingeld. Het bleek echter dat betrokkene met de noorderzon was vertrokken. Zijn huis en de Famos-fabriek, dat jarenlang als presidentieel paleis dienst deed, liggen er verlaten bij. Waar hij zich nu ophoudt is niet bekend, maar er doen allerlei geruchten de ronde. De Franse geheime dienst gelooft zelfs dat Karadzic in november zijn woonplaats al heeft verlaten en ondergedoken zou zijn in Wit-Rusland. Naast Wit-Rusland worden Montenegro, Servië en Rusland genoemd.

Volgens de Bosnische Servische senator Vojvodic is Karadzic nog steeds in Bosnië, daar hij hem drie dagen voordat de troepen van SFOR in Pale verschenen, nog had gezien en gesproken. Woordvoerders van SFOR zeiden dat voornoemde actie een

routinecontrole was, terwijl anderen vermoeden dat deze ongewone grote troepenconcentratie een psychologische druk moet uitoefenen op Karadzic. Met dit soort acties zou hij moeten gaan beseffen dat het net steeds nauwer om hem sluit en het beter is dat hij zich vrijwillig aanmeldt bij het Haagse Tribunaal. Volgens een anonieme westerse diplomaat zou Karadzic via een tussenpersoon onderhandelen over zijn overgave aan dit Tribunaal en zou hij garanties eisen dat hij niet gevangen wordt gezet in een land waar hij zich op religieuze gronden niet thuis voelt, ofwel een islamitisch land. Zijn echtgenote, Ljiljana, geeft echter aan dat hij zich niet vrijwillig zal overgeven en zich tegen iedere poging van gewelddadige arrestatie zal verzetten. De militaire top van de NAVO stelt vast dat bij een gewelddadige arrestatie 800 manschappen, die vanuit de lucht gesteund moet worden door bewapende helikopters, nodig zijn om Karadzic te arresteren, indien hij door een 400 man sterke, zeer goed bewa- pende speciale politie-eenheid wordt beveiligd. Men verwacht dat bij deze operatie ongeveer 20 tot 40 manschappen zullen sneuvelen, wat voor veel NAVO landen een te hoge prijs is. NAVO secretaris-generaal Solana bevestigt dit nog eens met de uitspraak: "De arrestatie van Karadzic is het leven niet waard van een inwoner van welk land dan ook".

Carlos Westendorp (rechts) samen met Javier Solana (Secretaris-generaal van de NATO) en US-General Westley Clark (SACEUR: Supreme Allied Commander Europe)

ÖMZ, maart/april 1998

De vraag blijft dus open staan wan-

neer, en op welke wijze, Karadzic voor het Tribunaal in Den Haag zal verschijnen.

RATKO MLADIC

Net als de vroegere Bosnisch-Servische leider Karadzic is Mladic

ÖMZ, maart/april 1998

door het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag in staat van beschuldiging gesteld wegens genocide. Laatstgenoemde had direct de hand in de militaire operaties die tienduizenden doden en grootschalige etnische zuiveringen tot gevolg hadden. Desondanks doet het Westen geen pogingen om Mladic te arresteren. Het is veel moeilijker -zo niet onmogelijk- Mladic te pakken te krijgen, m.n. omdat hij zich op dit ogenblik in Servië ophoudt. In december 1996 is hij formeel als legerleider ontslagen. Een jaar geleden is hij naar Servië verhuisd, waar hij nu zou verblijven in één van de vele, zwaarbewaakte posten van het Joegoslavische leger. Indien Ratko Mladic in Servië verblijft, zal Joegoslavië hem, conform het DPA moeten uitleveren. Waarschijnlijk om politieke redenen heeft dit tot op heden niet plaatsgevonden.

SLEUTELFIGUUR GOJO SUSAK OVERLEDEN

Op 4 mei 1998 overleed op 53-jarige leeftijd de minister van defensie van Kroatië, Gojo Susak. Het land wordt van zijn tweede man, Tudjman van zijn grote steunpilaar, de radicale nationalistische Bosnische Kroaten van

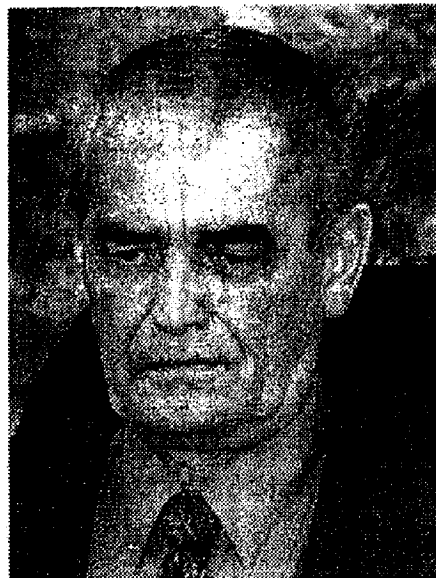
hun voorspreker in Kroatië en de internationale gemeenschap van een betrouwbare gesprekspartner beroofd. Volgens vriend en vijand was hij één van de weinige in ex-Joegoslavië die altijd deed wat hij beloofde en liever niets zei dan zijn woord te

breken. De dood van Susak is de dood van een sleutelfiguur.

Nu Tudjman zijn betrouwbaarste bondgenoot kwijt is, is voor hem de tijd voorbij dat hij met een simpel telefoontje belangrijke zaken kon regelen.

Een Kroatische waarnemer zei dat de dood van Susak "het begin van het

einde van Tudjman en van de HDZ (Tudjmans regerende partij) in haar huidige vorm kan gaan betekenen. Maar ook de, uit Herzegovina afkomstige, "hardliners" onder de Bosnische Kroaten, lijden een zwaar verlies. Hoezeer deze groep betrokken is bij de dood van Susak, blijkt uit het feit dat in Mostar vijf dagen van rouw is afgekondigd, terwijl in Zagreb dit

Gojko Šušak (Foto AP)

NRC, 5 mei 1998

maar één dag is geweest. Susak kwam zelf uit Herzegovina, de regio in het zuidwesten van de republiek Bosnië-

Herzegovina. Deze regio brengt alleen Kroatische nationalistenvoort die, anders dan de Kroaten in Centraal-Bosnië, geen ervaring hebben met en geen bereidheid tonen tot het samenwonen met moslims of Serviërs. Deze Kroatische nationalistenvan Susak waren de motor achter de moslim-Kroatische oorlog van 1993-1994 en van het streven naar aansluiting van de Bosnisch-Kroatische gebieden bij Kroatië.

Susak werd op 16 april 1945 geboren in de plaats Siroki Brijeg; in de Tweede Wereldoorlog een bolwerk van de fascistische Ustasja. Hij emigreerde in 1967 naar Canada, ging management studeren en werd daar één van de vele miljonairs. In 1990 kon Tudjmans HDZ, dankzij de miljoenen die Susak bij de meer welvarende Kroaten ophaalde, de verkiezingen winnen. Susak werd in 1991 minister van defensie, een machtig man achter de schermen, koel en gereserveerd en een bekwaam organisator. Hij bouwde vanuit het niets een slagvaardig leger op, dat in 1991 sterk genoeg was om de Servische milities en het Joegoslavische leger te weerstaan en in mei en augustus 1995 met bliksemacties de niet erkende "republiek" van Krajina Serviërs te verpletteren.

Susak was enerzijds zegsman voor de Bosnische Kroaten in Zagreb en anderzijds voor Tudjman het instrument om hen onder controle te houden. Voor die Bosnische Kroaten is zijn dood een regelrechte ramp. En voor hen zullen de consequenties dan ook het grootst zijn.

VREDESAKKOORD BOSNIË-HERZEGOVINA LOOPT GEVAAR

Kap. B. van Elk

Deze waarschuwing werd opgetekend uit de mond van Mevr. Biljana PLAVSIC, President van de Republika Srpska (RS), op 27 april jl. na een week van onlusten in de plaatsen DERVENTA (RS) en DRVAR (Moslim-Kroatische Federatie (MKF)). De onlusten geven duidelijk aan dat de bevolkingsgroepen in Bosnië-Herzegovina (B-H) sceptisch staan tegenover de terugkeer van vluchtelingen in dat land.

Zoals u allen in de afgelopen weken en maanden zelf hebt kunnen lezen en zien zijn een aantal Europese regeringen van mening dat de situatie in B-H stabiel is. Dit is aanleiding voor deze regeringen om de, in hun land verblijvende vluchtelingen uit Kroatië, B-H en Servië te laten weten dat zij niet langer als vluchteling in hun land mogen verblijven, maar terug moeten keren naar hun oorspronkelijke woonplaatsen. Tegen deze achtergrond wil ik stilstaan bij de problemen die de terugkeer lokaal oplevert. Ik roep nog even in uw herinnering op dat de terugkeer van vluchtelingen een wezenlijk deel uitmaakt van het op 14 december 1995 gesloten vredesakkoord, dat beter bekend is als het DAYTON-akkoord. De onlusten die zich hebben afgespeeld in de steden DERVENTA (RS) en DRVAR (MKF) zijn een voorbeeld voor de haat die onderling nog steeds gekoesterd wordt.

Voor deze bijdrage heb ik gebruik gemaakt van de volgende bronnen: Algemeen Dagblad; Volkskrant; Frankfurter Allgemeine; NRC Handelsblad en de Internetsites SRNA en Newline on Web.

DE PLAATSEN EN HUN ACHTERGRONDEN

1. DERVENTA

De stad DERVENTA ligt in de RS

aan de weg van BANJA LUKA naar SLAVONSKI BROD (zie bijlage 1). Voor het uitbreken van de oorlog bestond de bevolking uit ongeveer 56.000 mensen. De etnische verdeling van deze bevolking was ongeveer 21.800 Bosnische Kroaten (B-Kroaten), 22.400 Bosnische Serviërs (B-Serviërs) en 6.700 Moslims (conform hun eigen wens liever aangesproken met Bosniacs en deze term gebruik ik in de rest van mijn verhaal) en ongeveer 5.000 overigen. Na de oorlog is de stad DERVENTA na genoeg etnisch zuiver en bestaat nog uit 39.000 (= 97 %) B-Serviërs en 1.200 overigen.

2. DRVAR

De plaats heette voor het uitbreken van de oorlog eigenlijk TITOV DRVAR. Thans spreken we alleen nog maar over DRVAR.

DRVAR ligt in het westelijke deel van B-H op ongeveer 15 km van de grens met Kroatië. De stad vormt het centrum van het dal dat gevormd is door de rivier de UNAC (zie bijlage 1). Voor het uitbreken van de oorlog bedroeg de bevolking 17.000 mensen; hoofdzakelijk B-Serviërs (16.600). De bevolkingsgroepen B-Kroaten en Bosniacs waren elk met zo'n 170 mensen ver in de minderheid. In de aanloop naar de verkiezingen leefden in DRVAR volgens rapporten van de OVSE slechts 7.000 mensen, hoofdzakelijk B-Kroaten (99 %).

HET ONTSTAAN VAN DE ONLUSTEN IN DRVAR

Tijdens de oorlog is de B-Servische bevolking, op een enkeling na, naar gebieden in de RS gevlucht. De plaats werd vervolgens bezet door B-Kroaten die er een sterk militair HVO garnizoen vestigden. Deze militairen (ongeveer 2.000 man in 1998) bezetten de, inmiddels lege, huizen van de vluchtelingen (zo'n 200 eigen- en

huurhuizen), legden er prikkeldraadversperringen omheen en noemden de zo afgezette huizenblokken "kazernes".

Nu er voldoende stabiliteit in B-H heerst is onder leiding van de internationale gemeenschap (Office of the High Representative (OHR) = hoogste vertegenwoordiger van de VN, samen met UNHCR en andere civiele hulpverleningsorganisaties) begonnen met de volgende fase uit het DAYTON-akkoord, nl. de terugkeer van de vluchtelingen naar hun oorspronkelijke woongebieden; zo ook in DRVAR.

Samen met het Kantonnale Bestuur en SFOR is de OHR sedert maart 1998 bezig om deze HVO-soldaten verplaatst te krijgen. In de afgelopen maanden zijn enkele "kazernes" ontruimd en daarmee kwam ruimte vrij voor de terugkeer van met name B-Serviërs. In het begin van de maand april is in zo'n vrijgekomen huis een ouder B-Servisch echtpaar vermoord. De daders worden natuurlijk door de overheid gezocht en de intussen teruggekeerde B-Serviërs gaven al snel B-Kroaten de schuld. De moord werd zo zwaar opgenomen dat zelfs de High Representative (HR) = de heer Carlos Westendorp zich zelf met het probleem bemoeide. Hij was van mening dat de plaatsvervangend burgemeester en het hoofd van de plaatselijke politie (beide B-Kroaten) verantwoordelijk waren voor de veiligheid van de teruggekeerde B-Serviërs en hij eiste dat zij ontslagen zouden worden.

De aanslag, op 23 april jl., in DERVENTA (RS) op een B-Kroatische Aartsbisschop en zo'n 200 B-Kroatische katholieken heeft de emoties bij de B-Kroaten waarschijnlijk nog hoger doen oplaaien, waardoor op 24 april jl. in DRVAR de vlam in de pan sloeg.

In DRVAR was een demonstratie, door B-Kroaten, aangekondigd tegen

de bemoeienis van de HR op het ontslag van de beide B-Kroatische functionarissen. Tijdens deze demonstratie liepen de emoties hoog op en veranderde de demonstratie in een gewelddadige betoging, waarbij VN-personeel, ambtenaren van het gemeentehuis, het politiebureau en de post van de International Police Task Force (IPTF) werden aangevallen. Hierbij werden het gemeentehuis, het politiebureau, de post van de IPTF en enkele voertuigen van politie en IPTF in brand gestoken. Nu "de beer eenmaal los was" richtten de onlusten zich ook tot de reeds teruggekeerde B-Serviërs en hun huizen en scholen, zodat een aantal huizen en een school in vlammen opgingen. Te hulp geroepen Canadese SFOR militairen in pantservoertuigen hebben de VN-medewerkers, de vertegenwoordigers van de IPTF en de, ondertussen gewond geraakte burgemeester, Mile MARCETA (B-Serviër), tezamen met een groep van ongeveer 160 B-Servische vluchtelingen in veiligheid gebracht.

DE ONLUSTEN IN DERVENTA

Zoals ik bij de beschrijving van de plaats DERVENTA al meldde, bestond de bevolking voor de oorlog voor een ruim deel uit B-Kroaten. Mede hierdoor was er in DERVENTA een grote RK-kerk aanwezig. Op 23 april j.l. wilde Aartsbisschop Vinko PULJIC samen met zo'n twee honderd RK-gelovigen een kerkdienst in de RK-kerk van DERVENTA houden. Zij waren daartoe met zo'n 20 bussen op weg naar DERVENTA. Onderweg hebben B-Serviërs getracht deze gelovigen tegen te houden door een roadblock van omgehakte bomen op te werpen. Dit is echter mislukt en de bussen zijn doorgereden naar de kerk. Daar aangekomen zijn de gelovigen door zo'n 1.000 B-Serviërs omsingeld en is een poging ondernomen om de kerk in brand te steken. Deze poging is mislukt en de RK-gelovigen zijn teruggekeerd naar hun woonplaatsen. Op zaterdag 25 april is opnieuw door RK-gelovigen (B-Kroatisch) getracht naar de kerk te gaan. Toen werden de

bussen door B-Serviërs bekogeld met stenen en moesten (Amerikaanse) SFOR-militairen ingrijpen. Zij hebben de B-Kroaten ontzet en hen geadviseerd om af te zien van het kerkbezoek.

REACTIES OP DE ONLUSTEN

Nadat in beide steden de rust was weergekeerd was het woord aan de politici die plotseling allemaal hun uitleg hadden voor het ontstaan van de onlusten. Enkele van deze reacties hebben de internationale publiciteit gehaald en deze wil ik hier verwoorden.

1. Plv. HR, de heer Jacques KLEIN, vatte het voorval in DRVAR samen en gaf de volgende waarschuwing af "De internationale gemeenschap is niet hier om geïntimideerd te worden".
2. Een niet nader genoemde vertegenwoordiger van de Europese Unie dreigde Kroatië met een handelssanctie als het zichzelf niet beter in zou zetten voor de verzoening tussen de partijen in B-H en zich niet coöperatief zou inzetten voor de terugkeer van de Krajina Serven naar Kroatië.
3. De Minister van Binnenlandse Zaken van de RS, de heer Milovan STANKOVIC, waarschuwde in een verklaring (achteraf) aan o.a. SFOR dat het bezoek van de aartsbisschop spanningen op zou roepen in de Regio. Ook gaf hij aan dat de moord op het oudere B-Servische echtpaar in DRVAR, eerder in de maand, mede aanleiding was geweest voor de onlusten in DERVENTA.
4. Ik eindig met de opmerkingen van Mevr. PLAVSIC, waaruit de titel van mijn bijdrage is ontstaan. Tijdens een bijeenkomst in BANJA LUKA, de hoofdstad van de RS, heeft Mevr. PLAVSIC, President van de republiek, gewaarschuwd dat het vredesakkoord van DAYTON gevaar loopt. Hierbij beriep zij zich op een tweetal fundamentele punten uit het akkoord:
 - a. het zich vrij mogen verplaatsen;
 - b. het recht om terug te mogen

keren naar de oude woonplaatsen van voor de oorlog.

Volgens Mevr. Plavsic worden beide fundamentele ondergraven door de onlusten van de laatste dagen in B-H. Tijdens de bijeenkomst waarschuwde ze vervolgens "Er broeit iets in ons gebied ...". Volgens haar kunnen de spanningen binnen veertien dagen tot een uitbarsting komen. Zij vertelde echter niet waarop zij deze uitspraak baseerde.

Alsof de woorden van Mevr. Plavsic bevestigd moesten worden werd er op de dag van haar uitspraak melding gemaakt van een voorval in het stadje SWETLICA, een stadje 50 km ten westen van TUZLA. B-Serviërs uit dit dorp en Bosniacs uit een naburig dorp wierpen wegversperringen op nadat bij een incident met een handgranaat (niemand weet wie hem gooide !?) zeven B-Serviërs gewond raakten. De verklaring achter het incident was "dat het te maken zou hebben met oplopende spanningen in het gebied omdat in de voorgaande week een 22-tal Bosniac-vluchtelingen was teruggekeerd naar het gebied".

VLUCHTELINGENPROBLEEM OP EEN RIJ

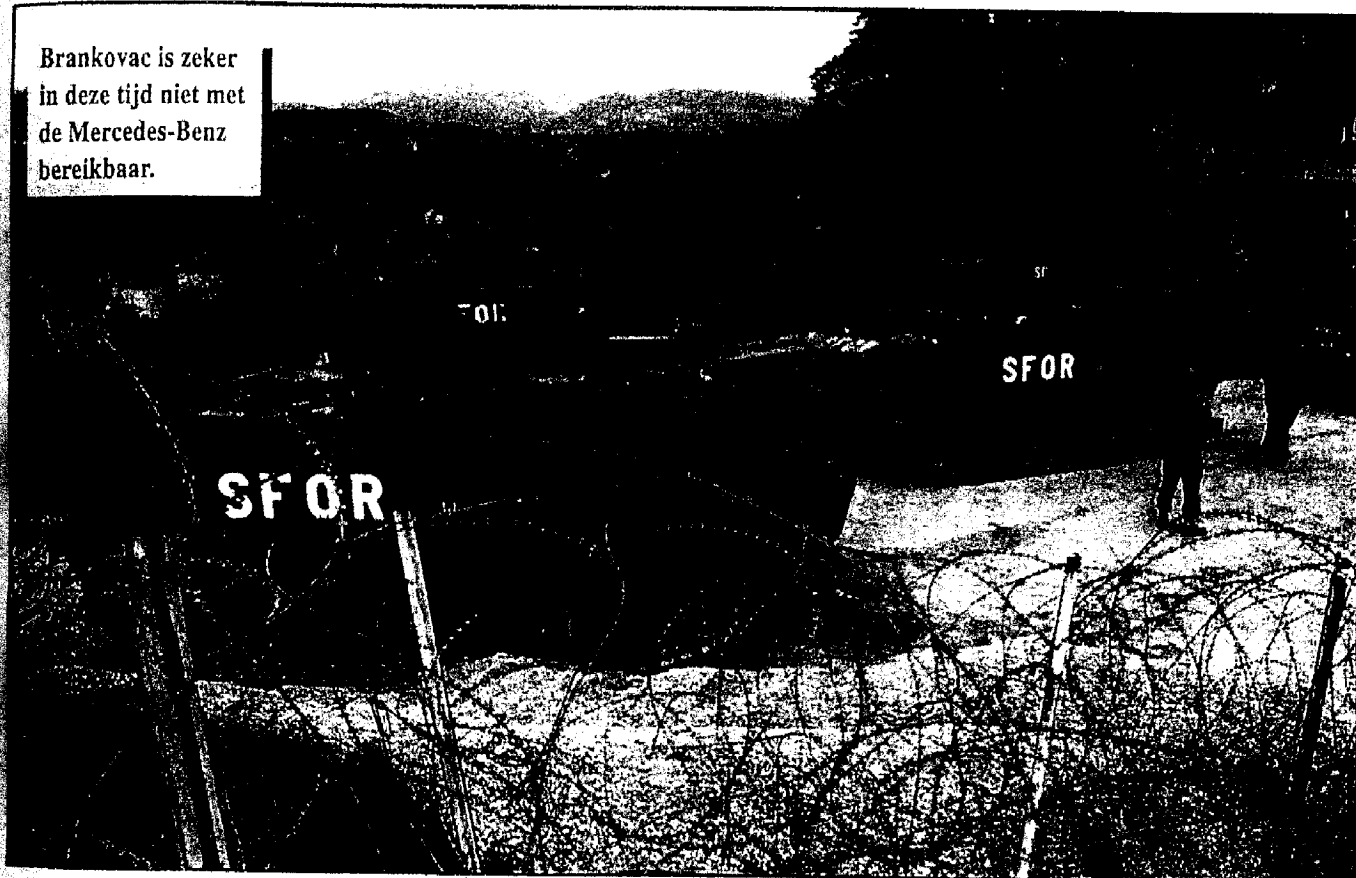
De terugkeer van de vluchtelingen in Bosnië-Herzegovina stuit op een aantal problemen. Deze problemen wil ik klinisch, zonder commentaar, voor u opsommen :

1. Tijdens de oorlog is ongeveer 40% van alle huizen in B-H vernield/beschadigd door oorlogshandelingen, de reparatie ervan kost veel geld en dat is er niet.
2. De internationale gemeenschap zal de terugkeer van met name vluchtelingen van buiten de Balkan financieel moeten ondersteunen.
3. Organisaties die, met geld van de internationale gemeenschap, de huizen herbouwen kunnen dit niet in een hoog tempo doen omdat gelden verdeeld moeten worden over alle drie gebieden van de entiteiten (balans tussen de entiteiten).
4. Sommige landen willen wel geld geven aan een bepaalde entiteit

- maar niet via de organisaties voor algemene wederopbouw.
5. Plaatsen, die voor de oorlog een gemengde bevolking hadden, zijn nu etnisch zuiver en accepteren geen terugkeer van vluchtelingen van andere entiteiten.
 6. In de thans etnisch zuivere plaatsen zijn huizen bezet, die vroeger toebehoorden aan mensen van de andere entiteit. Zij hebben geen zin om die huizen op te geven.
 7. Grote groepen mensen van de respectievelijke entiteiten voelen zich ondertussen "thuis" in hun huidige woonplaats en willen niet meer vertrekken.
 8. Krajina Serven leven nu, zonder status, in de RS. Het deel dat terug wil naar zijn oorspronkelijke woonplaatsen, in Kroatië in het grensgebied met B-H, mogen van Kroatië niet terugkeren.
 9. De druk van de Europese Staten

op de vluchtelingen om terug te keren naar hun oorspronkelijke woonplaatsen wekt spanningen op. Deze vluchtelingen hebben niet (of weinig) geleden onder de oorlog. Dat wordt hen nu kwalijk genomen. Deze mensen bezitten meer geld dan de bevolking in het gebied waar zij weer terugkeren (afgunst).

Brankovac is zeker in deze tijd niet met de Mercedes-Benz bereikbaar.

KRUITVAT-KOSOVO (DEEL 1)

Elnt van Amerom

“...Een van de laatste landstreken in Joegoslavië waar u zich nog kunt realiseren wat vroeger het woord Balkan betekende. Een streek waar de oriënt nog altijd nabij is en waar de vroegere macht van de islam zich nog immer vertoont in witte moskeeën en slanke minaretten. Maar ook een streek waar u enkele prachtige Servisch-orthodoxe kloosters kunt vinden. Bovendien vindt u in deze

landstreek plezierige trajecten door nog ongerepte bergstreken en nauwe rotskloven. Dit alles vindt u in de Kosovo. Althans nog wel. U moet geen jaren meer wachten met uw reis, anders is er misschien al weer veel van het ongerepte en authentieke verloren gegaan...”, aldus de zeer voorzienige aanhef voor het hoofdstuk KOSOVO in de reisgids Joegoslavië (uitgave 1976) van een over-

bekende toeristenbond. Zo is het maar net. Sinds 1976 is er in dit gebied een hoop veranderd. In de navolgende verhandeling wil ik u iets over de historische veranderingen (DEEL 1) meegeven, uitmondende in de recente ontwikkelingen (DEEL 2).

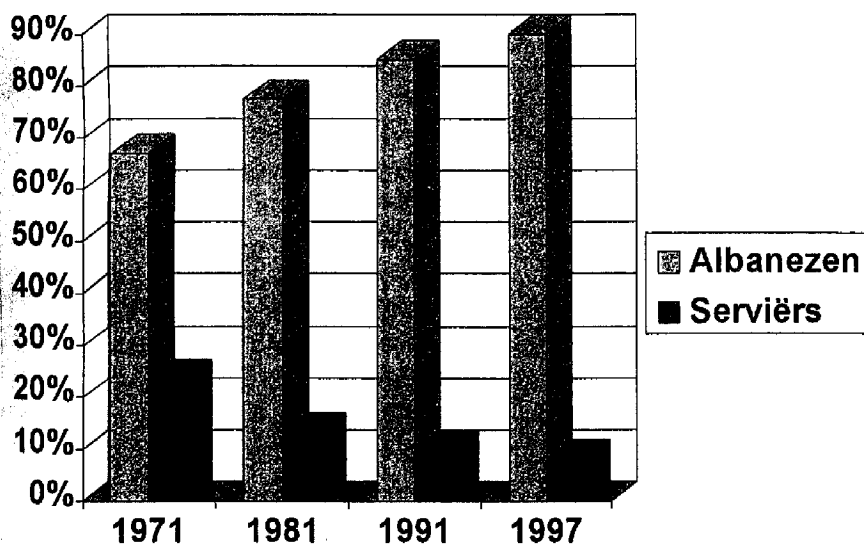
Voor dit artikel is o.a. gebruik gemaakt van: Reisgids nr. 47 Joegoslavië (1976 - ANWB), reisgids Joegoslavië, Frank Rother (1989 - Uitg. Canteleer), International Herald Tribune, Frankfurter Allgemeine, NRC, Volkskrant, de Haagse Courant, Dagboek Kosovo -3MI.

HISTORISCHE VERANDERINGEN

De voormalig autonome provincie Kosovo, nog steeds behorend tot de deelrepubliek Servië, is een van de meest achtergebleven gebieden binnen "Klein-Joegoslavië".

De bevolkingssamenstelling is ongeveer als volgt: 90 % Albanezen (of Sjiptaren), 8 % Serviërs en 2 % Montenegrijnen. De meerderheid van de ouderen is nog geheel de ouderwetse mohammedaanse traditie toegedaan: Polygamie is voor vele familiehoofden nog steeds gewettigd; meisjes worden vaak alleen tegen geld of als geschenk uitgehuwelijkt, terwijl de bloedwraak als een gewoonterecht wordt beschouwd. Toch moet gezegd dat een ontwikkelingsproces, mede door de toenemende industrialisatie in m.n. de grotere steden, onmiskenbaar is geworden.

SPANNINGEN.

Onveranderd en zelfs de laatste jaren toegenomen, zijn de "spanningen" tussen de Albanese meerderheid en de Servische minderheid. Deze hebben hun oorsprong in de nederlagen van de Serviërs tegen de Turken, na de slag op het Merelveld (of Lijsterveld) in 1389. Al in de Romeinse tijd was de zo genoemde (hoog-)vlakte van Kosovo - de vallei van het riviertje de Sitnica - bekend als een welvarende graanschuur. Daarom veroverden de Serven dit gebied al in de 12e eeuw en daarom ook trokken de

Turken in de 14e eeuw al hun troepen samen voor een aanval op dit zuidelijke deel van toenmalig Servië. Hierop weken vele Servische families, uit vrees voor de islamisering, uit naar het noorden. Op Turks initiatief werd hun plaats ingenomen door de Sjiptaren, afkomstig vanuit de onvruchtbare bergstreken van wat nu Albanië wordt genoemd. Zo verkregen zij - die nu Kosovo-Albanezen worden genoemd - de meerderheid in dit gebied, iets wat tot nu toe zo is gebleven. Het zal duidelijk zijn dat de verstandhouding tussen de achtergebleven Serviërs en de Sjiptaren, die voor primitief en achterlijk werden versleten, niet al te best was. Een andere oorzaak was de Turkse begunstiging van de "nieuwkomers" vanwege hun mohammedaanse geloof en levenswijze. Eeuwen bleef deze situatie ongewijzigd, maar begin 20e eeuw kwamen de veranderingen.

Uit ontevredenheid en met steun van Italië keerden de Sjiptaren in Albanië zich in 1911 tegen de Turkse overheersing. Italië verklaarde hierop de oorlog aan Turkije en zowel Albanië als Griekenland, Montenegro en Servië hoopten uiteindelijk Kosovo te kunnen inlijven of onderling te verdelen.

Maar de West-Europese mogendheden, die toen nog de dienst uitmaakten in de wereld, beslisten anders. Albanië werd een zelfstandig koninkrijk en aan Servië werd in 1912 toegestaan Macedonië en de Kosmet

(Kosovo) in te lijven. Zo kwam in 1913 met internationale toestemming, de voor de Serviërs zo 'heilige grond' op de Kosovo Polje - *het Merelveld, dat doordrengd is met het bloed van duizenden Serviërs* weer terug binnen Servisch grondgebied.

KOSMET

Tot eind jaren tachtig was door Tito, de communistenleider en president van Joegoslavië, aan de Kosmet autonomie *binnen de deelstaat Servië* verleend. Zo werd deze zelfstandige Servische provincie toen aangeduid: De afkorting van *Kosovo I Metohija*. Tito trachtte met de in de grondwet vastgelegde autonomie (1974) zowel het Albanese separatisme, dat al in 1948 de kop op stak, als de Serviërs van de Kosmet tevreden te stemmen en verdere escalatie van de voortdurende spanningen te voorkomen. Aanvullend werd met financiële hulp en investeringen getracht de gemoeederen tot bedaren te brengen.

In 1975 en 1979 kwam het tot nieuwe uitbarstingen. De Albanezen bleven een eigen republiek eisen, dezelfde status als b.v. ook Macedonië en Montenegro hadden. Maar Belgrado weigerde halsstarrig en voerde allerlei "argumenten" aan om de weigering te onderbouwen. Een daarvan: De Albanezen zouden ook de door hun volksgenoten bewoonde gebieden in Macedonië en Montenegro bij hun republiek willen aanhechten, om zich wellicht los te maken van Joegoslavië en aansluiting te zoeken bij Albanië.

In 1981 kwam uiteindelijk de uitbarsting: De studenten begonnen te betogen voor betere levensomstandigheden; arbeiders en scholieren sloten zich een maand later bij de demonstraties aan. De politie trad echter bijzonder hard op en ook in de dorpen kwam het tot straatgevechten. In 1983 had bijna elke familie wel iemand achter de tralies. De daaropvolgende jaren bleef het onrustig en in 1987 zou, door de onrust en slechte economische toestand, de Servische uittocht hebben geleid tot een perceptie van minder dan 10 % ten opzichte van de Albanezen. Milosevic,

International Herald Tribune

die het in dat jaar van vakbondsleider tot president van Joegoslavië had geschopt, trachtte met o.a. het ontslaan van Albanese leiders meer grip op de situatie te krijgen. Op 20 februari 1989 gingen als gevolg van het ontslag van de populaire communistische partijleider Vllasi, alle kampen van de lood- en zinkmijnen van Treпча en Stari in hongerstaking. Kort daarop lagen bijna alle bedrijven in Kosovo stil. In deze verhitte sfeer nam de Joegoslavische regering de volgende hindernis: Een wijziging van de grondwet dat moest leiden tot de beperking van de bevoegdheden van de autonome gebieden. Op 23 februari nam het parlement te Belgrado de wijziging aan. Hierna was de goedkeuring van het parlement van Kosovo vereist. Leger en politie werd versterkt en het regende ontslagen onder leraren, journalisten en partijfunctionarissen.

Het parlement van Kosovo kreeg hierna de keus: De gewijzigde grondwet goedkeuren of Kosovo zou onder militair bestuur worden geplaatst. Vijf dagen later gaan ze door de knieën: De nieuwe grondwet werd goedgekeurd en Servië had zijn "staatkundige soevereiniteit" weer terug. Tijdens een manifestatie op het Merelveld roept Milosevic tegen een enthousiast Servisch publiek: "...u zult nooit meer geslagen worden...". Ook maakte Belgrado korte metten met de naam

Kosmet. De politiek geladen naam *Metohija* verdween zoveel mogelijk uit de ambtelijke stukken; het werd weer alleen *Kosovo*. Metohija immers is het aan Albanië grenzende gebied dat vele eeuwen lang helemaal het land van de Sjiptaren is geweest.

De Kosovo-Albanezen lieten het er echter niet bij zitten. De Albanese afgevaardigden van het ontbonden parlement riepen de onafhankelijke republiek Kosovo uit en proclameerden een grondwet, die in 1991 in een onofficieel volksreferendum werd aanvaard. Buurland Albanië stak hen een hart onder de riem door de nieuwe "republiek" te erkennen en op 23 juli sloten zes Albanese oppositiepartijen in Kosovo de gelederen door de instelling van een Coördinatiecomité tegen de "Servische bezetting".

HET KOSOVO-VERZET

In 1992 werden onofficiële verkiezingen voor een schaduwparlement en -president gehouden. De resultaten waren overduidelijk: De meerderheid wenste onafhankelijkheid. De leider van de grootste Albanese politieke partij **LDK**, Ibrahim Rugova, werd gekozen tot "president van de Republiek Kosovo", terwijl de LDK ook de meerderheid in het schaduwparlement verkreeg. Dit parlement verblijft nu al enige jaren in het buitenland o.l.v. minister-president Bujar

Ibrahim Rugova
... "kinderen gedood"...

de Haagse Courant, 7 maart 1998

Bukoshi. LDK, in het Servo-Kroatisch DSK, komt van *Lidhja Demokrratike e Kosovës* oftewel Democratische Liga van Kosovo. De (Liga-)partij staat voor gewelddoos verzet, streeft naar een onafhankelijke republiek en voert een overeenkomstige politiek. O.a. door het uitblijven van resultaat hiervan ontstonden evenwel twee fracties binnen de partij: een militante fractie o.l.v. vice-voorzitter Hidajet Hyseni en een gematigde o.l.v. vice-voorzitter Fehmi Agani. De tegenstellingen binnen de partij deden evenwel geen goed. In het derde partijcongres (25-2-1998) werden dan ook beide vice-voorzitters niet herkozen. Hyseni beschuldigde Rugova hierop o.a. van partijzuivering. Duidelijk is wel dat Rugova nu meer vrijheid heeft gekregen met betrekking tot mogelijke onderhandelingen met de Serviërs.

Van de ongeveer dertien andere politieke partijen in Kosovo is de **PPK** (Kosovo Parliamentary Party) de grootste en belangrijkste. Partijleider is Adem Demaci, die zelf meer dan 25 jaar in Servische gevangenschappen heeft doorgebracht. De partij staat voor een actievere politiek en wijst geweld niet af. Verder wordt geëist dat de schaduwregering terugkomt naar Kosovo. In tegenstelling tot de LDK streeft PPK echter naar een

Kosovo als derde republiek binnen een "Balkan confederatie", door hem genoemd Balkania (Kosovo, Montenegro en Servië). Voorts boycotte de PKK dit jaar de schaduwverkiezingen van 22 maart, weigert samen te werken met Rugova en wint de laatste tijd aan politieke invloed ten nadele van de LDK.

Naast politiek verzet in de vorm van demonstraties, stakingen, pogingen tot het verkrijgen van buitenlandse erkenning en -steun, wordt getracht met gewelddadig verzet Belgrado tot concessies te dwingen. Duidelijk is wel dat de UCK (Albanees: Ushtria Clivoimtare Kosoves) hiervoor verantwoordelijk is. In de internationale pers komen voor de UCK ook andere benamingen voor: Het KLA (Kosovo Liberation Army) en het OVK (Servisch: Oslobodilacka Vojska Kosova). Hun doel zou zijn: "Gewapend verzet tegen de Servische onderdrukkers teneinde de onafhankelijkheid van Kosovo te bewerkstelligen". Het belangrijkste hoofdkwartier is zeer waarschijnlijk in Zwitserland gevestigd. Immers, in dat land zouden vele (politieke) vluchtelingen zijn die na de opstand van 1981 Kosovo moesten ontvluchten. De UCK wordt gefinancierd door de diaspora in West-Europa, de ca. 700.000 Albanese gastarbeiders en vluchtelingen. Naar verluidt incasseerde de schaduwregering veel geld, maar wordt nu veel doorgesluist naar de UCK. Het belangrijkste hoofdkwartier in Kosovo zou tot begin maart dit jaar te Prekaz in het Drenica-gebied, west van de regiohoofdstad Pristina, zijn gevestigd. Maar na zuiveringsacties van de Servische politie en -militie in maart, zouden nu wisselende locaties in Pristina zelf en de directe omgeving als hoofdkwartier worden gebruikt. Over de commandoleiding is niets bekend omdat publiciteit wordt vermeden. Slechts sporadisch komen strijders onherkenbaar in het nieuws. Wel duidelijk is dat de UCK in staat was grote hoeveelheden lichte wapens en munitie via Albanië Kosovo binnen te smokkelen. Ook de

bewapening en training van de Albanese burgerwachten kan aan hen worden toegeschreven. Concluderend mag worden gesteld dat de UCK zeker geen organisatie is die uitsluitend bestaat uit gewapende boeren. Het niveau van de militaire UCK- expertise is typisch dat van een organisatie waarvan de leden voor een deel getraind zijn in het 'oude JNA'. Vanaf 1989 immers zijn veel Albanese beroepsmilitairen, m.n. onderofficieren, ontslagen uit de VJ.

In juni 1997 dient zich een tweede verzetsbeweging aan, de LKCK (Nationale Beweging voor de Bevrijding van Kosovo). Naar aanleiding van de arrestatie en veroordeling van twintig vermeende LKCK-aanhangers, werd een beginselverklaring uitgege-

ven: "De Albanese moesten een einde maken aan hun slaafs-onderdanige beleid jegens de Serviërs". Het doel is: "De bevrijding van de etnisch Albanese gebieden van het juk van de Servische onderdrukking en aansluiting bij Albanië". De LKCK is ervan overtuigd dat de "pacifistische politiek van de LDK tot niets leidt en dat gewapende strijd het enige middel is om de vrijheid te verkrijgen".

Hier eindigt deel 1.

In de volgende Infoscoop, onder de kop "KOSOVO-KRUITVAT DEEL 2 (RECENTE ONTWIKKELINGEN)" wordt ingegaan op de maatregelen die Belgrado nam en neemt, de reacties van de internationale gemeenschap en zal worden afgesloten met een kort onderwerp "verwachting".

Frankfurter Allgemeine Zeitung, 4 maart 1998